

Utlåtande om förslag till principer för beviljande av organisationsunderstöd i Västra Nylands Velfärdsområde

Ärende: 242/02.05.02/2022

Inlämnat via [e-tjänsten utlåtande.fi](https://e-tjansten.utlåtande.fi) 29.6.2026

Min organisation representerar följande bransch:

Främjande av välfärd och hälsa

Bedöm vilka konsekvenser de föreslagna ändringarna har för organisationernas verksamhetsförutsättningar för att främja välfärd och hälsa.

FDUV tackar för möjligheten att ge utlåtande om förslaget till principer för beviljande av organisationsunderstöd i Västra Nylands velfärdsområde. FDUV är en riksomfattande intresseorganisation för svenskspråkiga personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning och deras anhöriga. Förbundet har grundats av de lokala DUV-föreningarna på 1970-talet och arbetar för jämlika levnadsvillkor, delaktighet, tillgänglig information och fungerande stöd på svenska. FDUV erhåller STEA-understöd för bl.a. familje- och kamratstödsverksamhet, informations-, rådgivnings- och intressebevakarverksamhet, för verksamhet på och om lätt svenska samt för medlemsföreningen Steg för Stegs lokalverksamhet (för och med personer med IF). I skrivande stund vet vi inte hur förbundet påverkas av de kommande STEA-nedskärningarna.

Personer med intellektuell funktionsnedsättning (IF) har generellt betydligt sämre fysisk och psykisk hälsa samt kortare livslängd än majoritetsbefolkningen. Hälsogapet beror till stor del på socioekonomisk utsatthet, sämre levnadsvanor och att hälso- och sjukvården inte är tillräckligt anpassad för denna målgrupp. Det leder i sin tur till en högre risk för både underdiagnostisering och ojämlik vård. Gruppen har en mycket högre förekomst av bland annat fetma, diabetes, hjärt- och kärlsjukdomar, högt blodtryck och samt psykisk ohälsa. Därtill är det vanligt med kombinerade tillstånd, exempelvis epilepsi, syn- och hörselnedsättningar eller autism, vilket kräver komplexa vårdinsatser. Stillasittande och ensidiga matvanor är vanligare, vilket delvis hänger samman med begränsade möjligheter till en aktiv fritid och brist på anpassad fysisk träning.

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

För föräldrar och syskon till personer med intellektuell funktionsnedsättning innebär funktionsnedsättningen ofta en livslång och omfattande vårdtyngd för hela familjen. Föräldrar drabbas ofta av kronisk stress, utmattning och sämre ekonomi på grund av det stora koordineringsansvaret runt vården. För syskon innebär situationen ofta att egna behov skjuts åt sidan, samtidigt som de tar ett tidigt ansvar som ofta sträcker sig långt in i framtiden.

Svenskspråkiga personer med intellektuell funktionsnedsättning är en liten språkminoritet. Målgruppen finns i alla åldrar och bor utspridd över flera kommuner och välfärdsområden. Behoven gäller inte enbart språk, utan också kunnande om intellektuell funktionsnedsättning och flerfunktionsnedsättning, alternativ och kompletterande kommunikation, material på lätt svenska och med bildstöd, bemötande, anhängigstöd och trygga former för delaktighet. Målgruppen kan ofta inte delta i allmänna evenemang eller vanlig fritidsverksamhet, eftersom den behöver anpassad kommunikation, tillräcklig handledning, hjälp i vardagliga situationer (inkl. personlig hygien) och kunskap om individuella stödbehov. Det ställer krav på verksamhetens planering, ansvarsfördelning och kompetens.

FDUV:s lokala medlemsföreningar, DUV i Mellersta Nyland och DUV i Västra Nyland och Kimitonejden, ordnar lågröskel fritidsverksamhet, klubbar och rekreation inom västra Nylands område. Förbundet kompletterar den lokala verksamheten och ansvarar för verksamhet som kräver ett större underlag och specialkompetens t.ex. kring läkemedelsbehandling.

LUVNs välfärdsplan betonar särskilt delaktighet, psykisk hälsa, lågröskelverksamhet och tillgänglighet. FDUVs och medlemsföreningarnas verksamhet svarar på detta genom att erbjuda gemenskap, mötesplatser, meningsfull fritid och stöd i vardagen, samt stöd på det egna modersmålet svenska.

Gällande förslaget till kriterier för understöd kommenterar vi följande:

Kriterierna ger förutsättningar för att främja välfärd och hälsa för flera olika befolkningsgrupper. Den största utmaningen torde vara att de befintliga medlen är starkt begränsade vilket innebär att många sökande blir utan bidrag, vilket i dessa förändringstider kan innebära att viktiga verksamheter avslutas. Det kunde vara skäl att förtydliga om man med understöden vill nå så många invånare som möjligt (betoning på allmän organisationsverksamhet) eller grupper som är svåra att nå eller stöda via offentliga eller allmänna tjänster såsom minoritetsgrupper som kräver särskild expertis. Forskning visar (THL, 2020) att cirka 10 procent av klienterna inom social- och hälsovården står för 80 procent av kostnaderna och rekommendationen är att identifiera dessa personer för att kunna se till att de sektoröverskridande insatserna fungerar väl ihop. Personer med intellektuell funktionsnedsättning (ofta med flerfunktionsnedsättningar och hälsorisker för familjen) är en målgrupp som behöver sektoröverskridande insatser och därför anser FDUV att denna målgrupp behöver prioriteras även gällande understöd för förebyggande verksamhet.

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

Den föreslagna indelningen i understödsformer svarar mot olika organisationers behov, men det är oklart vilken understödskategori som skulle gälla FDUV. Utvecklingsbidraget är särskilt ”för att utöka regional organisationsverksamhet samt för att utveckla nya verksamheter.” FDUVs lägerverksamhet är en etablerad hälsofrämjande, förebyggande och delaktighetsstärkande verksamhet för en liten språk- och funktionshindergrupp. Vi ser egentligen inte att den faller innanför kategorin för utvecklingsarbete enligt de föreslagna kriterierna.

Det allmänna verksamhetsunderstödet ska särskilt stödja verksamhetsförutsättningarna för små och lokala organisationer. FDUV har förståelse för att välfärdsområdet vill stöda lokala föreningar, men samtidigt finns det målgrupper som inte fångas upp lokalt t.ex. på grund av stort stödbehov och/eller minoritetsspråket svenska. I dessa fall behöver det vara möjligt att bevilja bidrag till nationella aktörer som ordnar verksamhet lokalt och regionalt, så som FDUVs lägerverksamhet (ordnas lokalt på olika orter i västra Nylands område). För den svenskspråkiga målgruppen finns det inte ett tillräckligt stort befolkningsunderlag eller tillräckligt specialkunnande i varje kommun, eller ens inom varje välfärdsområde, för att svara på den svenskspråkiga dubbelminoritetens behov. Om stödet i praktiken riktas alltför snävt till lokala aktörer finns en risk att svenskspråkiga personer med intellektuell funktionsnedsättning faller mellan stolarna. Genom nationell samordning kan deltagare med liknande behov samlas, personal och frivilliga utbildas, kvaliteten tryggas och verksamheten planeras så att den är säker, tillgänglig och ändamålsenlig.

Enligt förslaget skulle partnerskapsunderstöd möjliggöras för två år, vilket är positivt. Samtidigt är det oklart om FDUVs verksamhet är sådan som kvalificerar för partnerskap. Lägerverksamheten är ett komplement till den offentliga servicen. Det är bra att uppmuntra till samarbetet med välfärdsområdet, men samtidigt vill vi påpeka att organisationerna inte ensamma kan sköta samarbetet, utan välfärdsområdets tjänsteinnehavare behöver också ges resurser och mandat att planera tillsammans med organisationerna. FDUV har kontakt med ansvarspersonerna kring den svenskspråkiga servicen och diskuterar gärna vidare kring förväntningar och behov som välfärdsområdet har.

Västra Nylands välfärdsområde har ett lagstadgat nationellt specialuppdrag att stödja och utveckla de svenskspråkiga social- och hälsovårdstjänsterna i hela Finland. Detta uppdrag gör det särskilt viktigt att LUVN:s egna understödsprinciper beaktar de svenskspråkiga målgruppernas behov och att understödsprinciperna uttryckligen möjliggör stöd också till riksomfattande eller regionalt samordnande organisationer när de svarar på en liten språkminoritetens särskilda behov inom välfärdsområdet. Det förebyggande arbetet som görs inom de svenskspråkiga social- och hälsovårdsorganisationerna stöder också LUVN:s nationella specialuppdrag att stödja och utveckla svenskspråkiga social- och hälsovårdstjänster nationellt.

FDUV ser en trend där finansieringen av tredje sektorns verksamhet alltmer går mot projektbaserad verksamhet, vilket försvårar upprätthållande av den kompetens som

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

behövs till exempel då det gäller bemötande av personer med intellektuell och liknande funktionsnedsättningar. För att kunna ordna trygg verksamhet behöver organisationerna förutsägbarhet i finansieringen, vilket en ökad betoning på utvecklingsprojekt inte ger. Möjlighet att ansöka om bidrag för mer än ett år i taget minskar den administrativa bördan och ger organisationerna bättre möjligheter att planera verksamhet som bygger på förtroende, sakkunskap och återkommande kontakt med målgruppen.

Gällande de allmänna principerna för beviljande av organisationsunderstöd 2027-2029 önskar vi föra fram att det inte är realistiskt att förutsätta att den verksamhet som får understöd ska vara helt avgiftsfri för användaren av tjänsterna, om inte välfärdsområdet förbinder sig att stå för de verkliga kostnaderna. FDUV vill möjliggöra lägervistelse oberoende av deltagarens ekonomiska och sociala situation och söker bidrag bl.a. från fonder, stiftelser och välfärdsområdet LUVN. På grund av deltagarnas stora stödbehov behövs många lägerledare samt tillgängliga lägergårdar. Bidragen täcker inte kostnaderna för att ordna läger. Därför uppbär FDUV små deltagaravgifter av deltagarna. Medlemskap är inte ett krav för att delta i FDUVs läger eller annan verksamhet.

Bedöm hur principerna för beviljande av understöd stöder organisationernas möjligheter att genomföra regional organisationsverksamhet.

FDUV bedömer att de föreslagna principerna till stora delar stöder organisationernas möjligheter att genomföra regional verksamhet. Det är positivt att understödet inte avgränsas enbart till organisationer som är registrerade i Västra Nyland, eftersom små målgrupper ofta behöver stöd av en aktör som verkar över kommun- och välfärdsområdesgränser.

Eftersom LUVN har ett nationellt specialuppdrag för de svenskspråkiga social- och hälsovårdstjänsterna bör understödsprinciperna också kunna fungera som ett verktyg för att stärka svensk serviceutveckling och svenskspråkigas delaktighet. Det gäller särskilt när en organisation har sådan språk- och funktionshinderspecifik sakkunskap som behövs i flera välfärdsområden, men som också direkt kommer invånare i Västra Nyland till del.

FDUV föreslår därför att principerna kompletteras med en formulering om att allmänt verksamhetsunderstöd kan beviljas till nationella eller regionalt samordnade organisationer när verksamheten riktas till små språk- eller specialgrupper och organisationen har särskild sakkunskap som inte kan upprätthållas enbart genom lokal frivilligverksamhet.

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

Bedöm hur den föreslagna poängsättningen av ansökningar stöder bedömningen av ansökningar om understöd.

FDUV ser positivt på att poängsättningen görs tydligare, eftersom det kan öka transparensen och förutsägbarheten i bedömningen. Samtidigt behöver kriterierna tillämpas så att små språk- och funktionshindergrupper inte missgynnas på grund av att verksamheten har små deltagarantal, kräver specialkunnande eller måste samordnas nationellt.

Kriterierna bör bedöma verksamhetens betydelse för målgruppen, inte enbart dess volym eller organisatoriska form. För personer med intellektuell funktionsnedsättning kan några få trygga och väl anpassade aktiviteter ha stor betydelse för hälsa, delaktighet och anhörigas ork. Det bör därför vara möjligt att få god bedömning också när verksamheten är riktad, specialiserad och kvalitativt viktig för en liten grupp.

FDUV föreslår att poängsättningen kompletteras så att den också beaktar t.ex. den svenskspråkiga dubbelminoritetens behov så som tillgänglig kommunikation, lätt språk, specialkunnande om t.ex. funktionsnedsättning och möjligheten att nå en liten men särskilt utsatt målgrupp.

Om poäng ges för samarbete mellan organisationer bör kriteriet förtydligas. Avses här gemensamma ansökningar mellan organisationer, eller att man i organisationen samarbetar med andra organisationerna? Det bör påpekas att gemensamma ansökningar också kräver administration och samkörning av processer så att t.ex. eventuellt arbetsgivaransvar är tydligt. Detta kan innebära onödigt byråkratiska processer i förhållande till syftet med verksamheten. Samarbete kan ske genom gemensam planering, informationsutbyte, utbildning och gemensamma aktiviteter även när organisationerna söker understöd separat. Det centrala bör vara vilket mervärde samarbetet ger målgruppen, inte om verksamheten har en viss administrativ form.

Helsingfors, 29.6.2026

Annette Tallberg-Hahtela
verksamhetsledare

FDUV
Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

FDUV arbetar för frihet, delaktighet, utveckling och valmöjligheter för alla
– också för dem som behöver stöd i vardagen.